

Otto Outakoski

Nuoret miehet sosiaalialalle

Kokemuksia sosiaalialan miestyöntekijöiltä pohjanmaalla

Opinnäytetyö

Syksy 2009

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖN TIIVISTELMÄ

Koulutusyksikkö: Sosiaali ja terveysalan yksikkö
Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomin koulutusohjelma

Tekijä: Otto Outakoski

Työn nimi: Nuoret miehet sosiaalialalle – kokemuksia sosiaalialan miestyöntekijöiltä pohjanmaalla

Ohjaaja: Kerttu Veikkola

Vuosi: 2009

Sivumäärä: 41

Liitteiden lukumäärä: 3

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi sosiaalialan tarkastelun miesnäkökulmasta, sillä kyseistä aihetta on tutkittu erittäin vähän. Kartoitin teoriaa koko sosiaali- ja terveysalaa käsittelevästä kirjallisuudesta sekä muun muassa miestutkimuksista. Sosiaaliala on pääsääntöisesti hyvin naisvaltainen ala. Sosiaalialalla työskentelevästä henkilökunnasta vain viisi prosenttia on miehiä. Miehiä kuitenkin toivotaan lisää sosiaalialalle ja heidän panostaan pidetään tärkeänä. Tutkimuksessani pyrin ottamaan selvää miesten vähäiseen osuuteen sosiaalialalla, mutta pääasiassa keskityn siihen kuinka miehiä saataisiin alalle lisää.

Opinnäytetyöni tutkimuksessa laadin kyselyn sosiaalialalla jo työskenteleville miehille. Keräsin tutkimusaineiston lomakekyselyllä, ja toteutin kyselyn Sosiaalimiespäivillä Vaasassa. Kyselyyn osallistuneet miehet olivat Vaasasta, Kokkolasta ja Seinäjoelta. Tutkimuksen tulosten mukaan miehet pitävät sosiaalialasta sen ihmisläheisyyden ja sen pehmeiden arvojen vuoksi. Sosiaalialalla palkkaus ei ole kaikista kilapilukykyisin, mutta kyselyn mukaan miehet tekivät työtä sen sisällön ja ammattimaisuuden vuoksi. Sosiaalialalla voi työskennellä monilla eri sektoreilla ja työllisyystilanne sosiaalialalla on todella hyvä. Opinnäytetyöni liitteenä on videotuotos, jossa esitellään sosiaalialan eri sektoreita.

Avainsanat: sosiaaliala, mies, sosionomi (AMK), koulutus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS ABSTRACT

Faculty: School of Health Care and Social Work
Degree programme: Degree Program in Social Work
Specialisation: Bachelor of Social Work

Author/s: Otto Outakoski

Title of thesis: Experiences from the men working on the field of social work at Ostrobothnia

Supervisor(s): Kerttu Veikkola

Year: 2009

Number of pages: 41

Number of appendices: 3

In my thesis, I analyze the field of social work from the male perspective because the subject has not been studied a lot. I gathered the information to be the base of my theory part from the literature concerning the field of health care and social work. I also studied the literature concerning male research. The field of social work is mainly a very female dominant field. Only five percent of the staff working in the field of social work are men. Yet men are wanted more in the field of social work and their input is considered important. In my research I try to explain the reasons for minority of men working in the field of social work. My main focus is on the subject how to get more men to work in the field of social work.

In the survey part of my thesis, I compiled an inquiry for the men already working in the field of social work. I gathered the research data by a form inquiry and I carried out the survey at the Social Men Day in the city of Vaasa. The men participating in the survey came from Vaasa, Kokkola and Seinäjoki. According to the survey, men like the field of social work because of its human and soft values. The salary is not the most competitive in the field of social work but the men were ready to despite that because the work itself is made professionally and it has a lot of content. Inside the field of social work, there is a lot of variety and different sectors where you can work. As an appendix of my thesis I included a video, which consists of presentations of the different sectors at the field of social work.

Keywords: social work, man, bachelor of social work, education

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 SOSIAALIALA	7
2.1 Sosiaalialan taustaa	7
2.2 Koulutus ja työllistyminen	7
2.3 Sosionomi (AMK).....	8
2.4 Sosionomien (AMK) osaaminen otettava laajemmin käyttöön.....	8
2.5 Sosiaalityöntekijä	9
2.6 Mikä on Talentia ry?	10
3 SOSIAALIALA MIESTEN AMMATTINA.....	11
4 MIKSI NAISVALTAISELLE ALALLE?	14
4.1 Muuttuvat mallit	15
4.2 Tasa-arvo sosiaalialalla	17
5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI.....	18
5.1 Videotuotos.....	19
5.2 Reliaabelius	20
5.3 Validius	21
5.4 Eettisyys	21
6 TUTKIMUSTULOKSET	23
6.1 Vastaajien taustatiedot	23
6.1.1 Vastanneiden ikähaarukka	23
6.1.2 Vastanneiden työkokemus sosiaalialalla	23
6.1.3 Vastanneiden koulutustaustat	23
6.1.4 Miksi hakeutunut alalle?	24
6.1.5 Sukulaisia alalla.....	24
6.2 Tehtävänimike ja tärkeimmät tehtävät	25
6.3 Mitä vastanneet arvostavat työssään?	26
6.4 Erikoishuomion kokeminen sosiaalialalla miestyöntekijänä.....	26
6.5 Muutoksen tarve sosiaalialalla.....	27

6.6 Palaute työskentelemisestä sosiaalialalla.....	28
6.7 Palaute kyselystä.....	28
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	29
LÄHTEET	32
LIITTEET.....	35

1 JOHDANTO

Sain idean opinnäytetyöhöni omista kokemuksistani mies Sosionomi (AMK) - opiskelijana, yleisillä foorumeilla käydyistä keskusteluista sekä löytämästäni artikkelista. Aihe oli ollut jo pitkään mielessäni, mutta Sosiaaliportti-lehdestä lukemani artikkelin myötä sain vahvistuksen omaan aiheeseeni. Opinnäytetyössäni käsitellään miesten työkokemuksia Pohjanmaan alueella naisvaltaisella sosiaalialalla. Aihetta ei ole vielä tutkittu kovinkaan runsaasti, joten lähdin kartoittamaan teoriaa koko sosiaali- ja terveysalaa koskevasta kirjallisuudesta. Tutkimukseen sopivia miestyöntekijöitä löysin lehtori Jari-Matti Lintalan avulla.

Tutkimuksessani pyrin ottamaan selvää miesten vähäiseen osuuteen sosiaalialalla asenteellisten, tiedollisten, kulttuuristen ja sosiaalisten tekijöiden pohjalta. Käytin tutkimuksessa kyselylomaketta, joka koostui monivalinta- sekä avoimista kysymyksistä. Haastatteluja en tehnyt, koska työmäärä olisi kasvanut liian suureksi. Kysely toteutettiin Pohjanmaan alueella jo työssä oleville sosiaalialan miehille.

Tutkimuksen tarkoituksena on toimia mainoksena suuntaviittana suunnitteleville nuorille miehille ja antaa lisätietoa sosiaalialalla työskentelystä. Sosiaaliala on laaja työkenttä ja sillä on useita työskentelysektoreita. Opinnäytetyössäni olen eriyttänyt muun muassa Sosionomi (AMK) ja sosiaalityön maisterin opintosisältöjä ja työskentelykenttiä. Tutkimus antaa tietoa sosiaalialasta ja kertoo, miksi miehetkin voivat työskennellä sosiaalialalla. Tutkimuksen liitteenä on videotuotos, jota pystyy hyödyntämään esimerkiksi aineistona toisen asteen koulusta valmistuville nuorille miehille.

2 SOSIAALIALA

2.1 Sosiaalialan taustaa

Sosiaalista auttamistyötä on tarvittu ihmisten keskuudessa aina ja ammattimaisesti sitä on tehty vuodesta 1918, kun ensimmäisiä alan ammattilaisia alettiin kouluttaa Kasvattajaopistossa. Ammattilaisia tarvittiin, sillä sotaorpojen määrän kasvu lastenkodeissa vaati ammattitaitoista kasvatushenkilökuntaa. Tämän jälkeen sosiaalialan koulutus on ollut jatkuvasti muuttuvaa ja kehittyvää. (Mäkinen ym. 2009, 10).

2.2 Koulutus ja työllistyminen

Sosiaalialalta voi valmistua toisen asteen koulusta esimerkiksi lastenhoitajaksi tai lähihoitajaksi tai ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Sosiaalialaa on mahdollista opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa. Yliopistosta voi valmistua esimerkiksi sosiaalityöntekijäksi. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian Urapolut-selvityksen mukaan sosiaalialan korkeakoulututkinnon suorittaneet työllistyvät hyvin ja varsin nopeasti. Työttömyys vastavalmistuneiden keskuudessa on vain noin 2 %. Suurimpana haasteena onkin erityisesti Sosionomiksi (AMK) valmistuneiden sijoittuminen koulutusta vastaaviin tehtäviin. (Talentia, [Viitattu 10.10.2009].)

Nykyään koulutetuista sosiaalityöntekijöistä on jopa pulaa. Tämä on kuitenkin aluekohtaista eli esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on todennäköisempää saada koulutustaan vastaavaa työtä kuin Lapin läänin alueella. Talentia on esittänyt, että yliopistoihin lisättäisiin sosiaalityön opiskelupaikkoja. Lisäksi on parannettava sosiaalitoimen työoloja, työn organisointia, johtamista ja erityisesti palkkausta, jotta koulutetut työntekijät jäävät tekemään sosiaalityötä eivätkä vaihda alaa. (Talentia, [Viitattu 10.10.2009].)

2.3 Sosionomi (AMK)

Sosionomi (AMK) - tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja sen suorittaminen kestää noin 3,5 vuotta. Sosionomi (AMK) voi suuntautua sosiaaalialalla eri osa-alueille. Näitä toiminta-alueita ovat varhaiskasvatus, nuorisotyö, lastensuojelu, mielenterveys-, päihde- ja kriisityö, monikulttuurinen työ, vanhustyö, vammaistyö sekä kuntoutus. (Opintoluotsi.fi, [Viitattu 11.10.2009].)

Varhaiskasvatukseen, nuorisotyöhön tai lastensuojeluun suuntautunut sosionomi työskentelee ohjaus- ja kasvatustehtävissä esimerkiksi päiväkodissa, lastenkodissa tai koulukodissa. Lisäksi työpaikkoja on kansalaisjärjestöissä ja kuntien nuorisotoimissa. Maahanmuuttajien, vanhusten, vammaisten, mielenterveys- ja päihdeongelmaisten parissa sosionomin työ on asiakkaiden hoitoa, ohjausta, sosiaalista kuntoutusta ja syrjäytymisen ehkäisemistä. Työpaikkana on esimerkiksi vastaanotokeskus, kehitysvammalaitos, kotipalvelu tai katkaisuhuitolaitos. (Opintoluotsi.fi, [Viitattu 11.10.2009].)

Sosiaaalialan koulutusohjelmassa tarjotaan koulutusta myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tehtäviin. Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto antaa kelpoisuuden kirkon diakonian virkoihin. Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto antaa kelpoisuuden puolestaan kirkon nuorisotyönohjaajan virkoihin. (Opintoluotsi.fi, [Viitattu 11.10.2009].)

2.4 Sosionomien (AMK) osaaminen otettava laajemmin käyttöön

Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sosionomien (AMK) työllistyminen ei suju yhtä mutkattomasti kuin maisterin tutkinnon suorittaneiden sosiaalityöntekijöiden. Selvityksen mukaan 14 % vastavalmistuneista sijoittuu tehtäviin, joissa vaaditaan vain kouluasteen tutkinto. Yliopistotutkintoa vaativiin tehtäviin vastavalmistuneista sosionomeista (AMK) sijoittuu 3 %. (Talentia, [Viitattu 10.10.2009].)

Sosionomien (AMK) osaamista tarvittaisiin muun muassa vanhustyössä. Vanhustenhuoltoa on liikaa medikalisoitu ja sitä on siirretty yhä enemmän

hallinnollisesti terveydenhuollon johdettavaksi. Tässä kehityksessä myös terveydenhuollon koulutus painottuu työntekijöiden rekrytoinnissa yli tarpeen. Vanhuus ei ole sairaus ja moni vanhuuteen liittyvä haaste tarvitsee sosiaalialan työtettä ja näkemyksellisyyttä. (Talentia, [Viitattu 10.10.2009].)

Urapolut-selvityksen mukaan päivähoidossa sosionomien (AMK) osaamista hyödynnetään aallon pohjan jälkeen taas enemmän. Sosionomien (AMK) sijoittuminen lastentarhanopettajan tehtäviin oli hankalaa kolme vuotta sitten, kun kunnat ryhtyivät vaatimaan kaikilta lastentarhanopettajilta esiopettajan kelpoisuutta. Päivähoito koostuu paljon muustakin kuin esiopetuksesta. Sosiaalialan varhaiskasvatukseen painottunut ammattikorkeakoulututkinto antaa hyvät valmiudet ja kelpoisuuden työskentelyyn lasten ja erityisesti koko perheen kanssa. (Talentia, [Viitattu 10.10.2009].)

2.5 Sosiaalityöntekijä

Sosiaalityöntekijän koulutuksen saaneet voivat toimia erilaisissa asiakaspalvelu-, suunnittelu- ja johtotehtävissä. Tavallisimpia työpaikkoja ovat kuntien sosiaalitoimistot, perheneuvolat, A-klinikat, koulut, päihde- ja kriminaalihuollon laitokset, terveydenhuollon toimipaikat, vanhusten ja lasten huoltolaitokset, poliisi sekä sosiaali- ja terveysalan järjestöt. Opinnot antavat mahdollisuuden myös kansainväliseen sosiaalityöhön. (Sosnet, [Viitattu 12.10.2009].)

Sosiaalityö on oppiala ja yhteiskunnan toimintajärjestelmä, joka koostuu tutkimuksesta, koulutuksesta ja käytännön sosiaalityöstä sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Kyse on tutkimukseen perustuvasta ammatillisesta toiminnasta sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja lievittämiseksi. Suomessa sosiaalityö on ollut vahvasti sidoksissa hyvinvointivaltiolliseen palvelujärjestelmään ja erityisesti kunnalliseen sosiaalihuoltoon. Sittenkin sosiaalityö on laajentunut muille yhteiskunnallisille toimialueille. (Sosnet, [Viitattu 12.10.2009].)

2.6 Mikä on Talentia ry?

Ammattijärjestö Talentia ry ajaa ja valvoo yli 20 000 korkeasti koulutetun sosiaalialan ammattilaisen palkkauksellisia ja ammatillisia etuja. Talentia kuuluu keskusjärjestö Akavaan ja julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestöön Jukoon. Talentian ydintoimintaa on jäsentensä palkkauksellinen, ammatillinen ja koulutuksellinen edunvalvonta sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja viestintä. (Talentia, [Viitattu 10.10.2009].)

Talentian tehtävänä on huolehtia muun muassa siitä, että Talentiaan kuuluvien jäsenten palkkaus vastaisi mahdollisimman hyvin heidän korkeaa koulutustaan sekä työnsä vaativuutta ja vastuullisuutta hyvissä työolosuhteissa. Talentia pyrkii huolehtimaan sosiaalialan asiantuntijuuden tarpeen tunnistettavuutta päätöksenteossa sekä siitä, että alalle valmistuisi osaavia ammattilaisia, jotka työllistyisivät koulutusta vastaaviin tehtäviin. Samalla seurataan, että perusedellytykset jäsenten osaamiselle ja ammattitaidon jatkuvalle kehittämiselle olisivat turvatut. Tavoitteena on myös, että sosiaalialan ammasteista syntyisi myönteinen julkisuuskuva ja ala näyttäytyisivät houkuttelevana. (Talentia, [Viitattu 10.10.2009].)

3 SOSIAALIALA MIESTEN AMMATTINA

Minkälainen on sosiaaliala miesten ammattina? Onko se miehisen näkökulman tuomista naisten keskuuteen, tietynlaista harmonian tai tasa-arvon kehitystä vai jotain muuta? Sosiaaliala tunnetaan hyvin naisten alana. Sosiaalialan henkilöstöstä vain viisi prosenttia on miehiä. Tämä asetelma on päässyt syntyymään, sillä aikojen kuluessa on työnjako miesten ja naisten välillä vaihdellut. Perustana tälle ovat olleet sukupuolten biologisiin eroihin pohjautuvat roolit, jotka edellyttävät erilaista käyttäytymistä miehiltä ja naisilta. Pääsääntöisesti miehet ovat hankkineet elantoa kodin ulkopuolelta, kun taas naiset ovat keskittyneet hoivatyöhön ja kodin hoitamiseen. Syyt sosiaalialan naisvaltaisuuteen löytyvät siis syvältä kulttuuristamme ja ajattelutavoistamme. Työn ammatillistuminen ja parantuneet koulutusmahdollisuudet ovat ehkä hieman parantaneet tilannetta, mutta nekkään eivät ole pystyneet kokonaan rikkomaan perinteisiä sukupuolirajoja. (Ketola & Kokkonen 1993, 125.)

Koska sosiaaliala on naisvaltainen kuten todettu, saattaa asiakkaalle miehen näkeminen sosiaalialan työtehtävässä olla huomiota herättävä asia. Voitaisiinko siis ajatella, että jo miehenä oleminen olisi vahvuus sosiaalialalla sen harvinaisuuden vuoksi? Esimerkiksi lastensuojelutyössä, jossa asiakkaina olevilla lapsilla sekä aikuisilla saattaa olla vääristyneitä ja vajavaisia kokemuksia isä-lapsisuhteista, voi sosiaalialalla työskentelevä mies tarjota erilaista ja oikeanlaista roolimallia.

Pelkästään miesten ja naisten ajattelutapa on usein erilainen. Samaa koskee usein myös työskentelytapaa. Ollessani harjoittelussa yläkoulun koulukuraattorina, ohjaajani oli naistyöntekijä. Hän oli erittäin pätevä ja opin paljon kyseisestä ammatista, asiakkaiden lähestymisestä ja pitkäjänteisestä työstä asiakkaiden kanssa. Osan aikaa harjoittelusta ohjaajani oli myös mieskuraattori. Työskentelytavoissa oli eroa todella paljon mieskuraattorin keskittyessä hyvin ratkaisukeskeisellä työotteella pitämään asiakkuudet lyhyinä ja ytimekkäinä sekä pureutuen suuremmin asian ytimeen. Toisaalta "naiset ymmärtävät elämää, ovat

sen puolesta, ymmärtävät lapsia, vanhuksia ja heikompiosaisia paremmin kuin miehet” (Junkkari & Junkkari 1996, 110).

Vaikka voitaisiin ajatella, että sosiaalialalla miehet pitävät yhtä ja ovat toistensa voimavara, niin onko alan sisällä kuitenkin eriarvoisia työtehtäviä myös sosiaalialan miesten silmistä katsottuna? Tarkoitan tällä sitä, että ovatko miehet keskenään tasa-arvoisia työtehtävistä ja sektorista riippumatta. Tietenkin on olemassa johtotehtäviä ja kenttätehtäviä, joiden eriarvoisuus näkyy jo palkkauksessa, mutta miten arvostus näkyy muun muassa palkkauksen lisäksi? Eri auttamisaloilla ongelmat ovat huomattavasti toisistaan poikkeavia. Päiväkerhon ohjaaja ei tee psykoanalyttikon työtä, eikä peruskoulun opettaja ole erityisnuorisotyöntekijä (Lindqvist 1992, 9-10).

Tärkeää olisi, että työpaikat tietäisivät, mitä miehiltä halutaan, mutta miesten pitäisi myös itse miettiä, millaisia miehiä he sosiaalialalla ovat. Tällä tavalla pystytään hyödyntämään miesten omaa miehuuttaan työssään ja esimerkiksi vastaamaan työpaikan odotuksiin ja miesasiakkaiden tarpeisiin. Miessakit ry:n toiminnanjohtaja Tomi Timperin mukaan ”On tärkeä miettiä, mitä miehenä ja miestyöntekijänä oleminen itselle merkitsee, millaisia odotuksia ja haasteita naisvaltaisilla työpaikoilla miehiin kohdistuu ja mitkä ovat omat resurssit vastata niihin.” Hän jatkaa ”Miehillä on erilaisia tapoja ajatella ja kommunikoida kuin naisilla ja heihin kohdistuu erilaisia odotuksia kuin naisiin.” Timperin mukaan on olemassa miehuuden perusta, joka erottaa miehet naisista ja joka ei perustu puhtaasti biologisiin eroihin, vaikkakin ammentaa olennaisesti niistä. Hän uskoo, että miehillä on oma erikoislaatunsa yhteiskunnallisista ja sosiokulttuurisista taustoista riippumatta. (Sosiaaliturva-lehti; 13/2007.)

Miessakit ry:n tarkoituksena on tukea miesten henkistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua, edistää perheiden sisäistä vuorovaikutusta ja väkivallatonta yhteiselämää, vahvistaa sukupuolten välisen tasa-arvon perusteita miesten keskuudessa sekä kehittää näitä pyrkimyksiä toteuttavia miesten yhteisvastuun ja keskinäisen auttamisen rakenteita. Miessakit ry:n päätoimintamuotoja ovat miesryhmätoiminta, yhteiskunnallinen vaikuttaminen miesnäkökulmasta ja väkivaltaisesta käyttäytymisestä lähisuhteissaan eroon haluavien miesten tukemiseen tarkoitettu

Lyömätön Linja – toiminta. Lyömätön Linja tarjoaa apua väkivaltaa läheisiään kohtaan käyttäneille miehille. (Miessakit – ry. [Viitattu 22.10.2009].)

Miesryhmätoiminnan tarkoituksena on koota miehiä ympäri maata pienryhmiin, joissa keskustellaan miehenä olemiseen liittyvistä kysymyksistä ja toinen toistaan peilinä käyttäen haetaan aineksia omaan henkiseen kasvuun. Miestyön osaamiskeskus on kehittämis- ja koulutustoimintaan erikoistunut yksikkö, joka tutkii ja kehittää miesten kanssa tehtävää työtä ja vahvistaa eri toimijoiden osaamista tällä alalla. Toiminta perustuu miestyön ja mieserityisyyden tutkimukseen ja tästä saadun ymmärryksen välittämiseen järjestämällä koulutuksia, seminaareja ja luentoja. Miessakit - ry vaikuttaa ja näkyy Internetissä sekä URHO – lehden muodossa. (Miessakit – ry. [Viitattu 22.10.2009].)

4 MIKSI NAISVALTAISELLE ALALLE?

Monet ammatit ovat saaneet sukupuolileiman sen mukaan, ovatko ammatissa enemmistönä miehet vai naiset. Miehet ovat naisia tiukemmin sitoutuneet oman sukupuolensa mukaisiin ammatteihin, sillä yhdeksän kymmenestä miehestä työskentelee miesvaltaisissa ammateissa. Naisista taas kahdeksan kymmenestä työskentelee naisvaltaisissa ammateissa. Myös koulutusaloilla sukupuolirakenne heijastaa samanlaista tiukkaa sukupuolten mukaista jakautumista.

(Hintsala 2002, 15).

Kulttuurissamme on vahvat käsitykset miesten ja naisten töistä. Tiettyjä aloja saatetaan miesten osalta karttaa niiden feminiinisen kuvan vuoksi. Ammatin naisvaltaisuus yhdistetään yleensä sen arvostuksen puutteeseen ja huonoon palkkaukseen. Tämä voi vaikuttaa itsenäiseen päätöksentekoon ammatinvalintavaiheessa. On turvallisempaa ja maskuliinista identiteettiä tukevaa hakeutua perinteisiin miesten ammatteihin. Sukupuolirooleihin kuuluvat käsitykset siitä, mitkä ovat naisten ja miesten ammatteja (Eskelinen 1997, 25.) Sukupuoliroolit ovat toki tasoittuneet ja kaksineuvoisuus valtaa alaa postmodernissa yhteiskunnassa, mutta silti miehet ovat pysytelleet melko tiukasti perinteisissä miesten ammateissa. (Hintsala 2002, 15).

Kun nuori tekee koulutusta ja ammatinvalintaa koskevia ratkaisuja, hän samalla tekee yhteiskunnallisia ja myöhempää työssäkäyntiään määrittäviä ratkaisuja. On osoitettu, että alueelliset tekijät ja perheen yhteiskunnallinen asema ohjaavat nuorten ammatillisia valintoja. (Nummenmaa & Vanhalakka-Ruoho 1985). Jokaisella on oma tiensä elämänuralleen, hänen itsensä näköinen tai oloinen. Ammattielämä on kuin jättimäinen markkinapaikka, missä ihmiset tulevat ja menevät omia teitään. (Lindqvist 1992, 26).

Sukupuolta käsittelevät stereotypiat ovat kulttuurisia ja sosiaalisia asenteita sitä kohtaan, mitä perinteisesti pidetään miesten ja naisten rooleina ja tehtävinä. Ne saattavat vaikuttaa naisten ja miesten opiskelu- ja uravalintoihin ja johtaa suku-

puolen mukaan eriytyneisiin työmarkkinoihin. Nämä stereotypiat vaikuttavat siihen, etteivät työaika, tulot ja perhevelvollisuudet jakaudu naisten ja miesten välillä tasanaisesti. Sen vuoksi sukupuolistereotyyppioita vastaan taisteleminen merkitsee sitä, että poistetaan perimmäinen syy sitkeisiin sukupuolten välisiin eroihin työmarkkinoilla. Lapsilla ja nuorilla on oltava stereotyyppioista poikkeavia nais- ja miespuolisia roolimalleja yhteiskunnassa. Opetusmateriaaleista ja -menetelmistä, opetuksesta ja ammatinvalinnanohjauksesta olisi poistettava syrjivät käytännöt ja asenteet. (Naisten ja miesten tasa-arvo – 2009, [Viitattu 11.10.2009].)

Nummenmaan (1985) perustutkimuksen mukaan voitiin osoittaa, että isän toimiessa eriytymättömällä tai naisvaltaisella ammattialalla, peruskoulunsa päättävä poika valitsee myös yleisemmin naisvaltaisen tai eriytymättömän ammatin kuin oman sukupuolen ammattialalla.

Miesten kynnys hakeutua naisvaltaisiin ammatteihin on korkea muun muassa siksi, ettei niissä ole samoja etuja kuin miesten ammateissa. Miehiä kuitenkin halutaan ja otetaan mielellään vastaan naisvaltaisille aloille. Miehet voivat saada myös myönteistä erikoiskohtelua ja vaikuttaa positiivisesti työpaikan ilmapiiriin. Miesten nykyistä suurempaa osuutta sosiaalialalla perustellaan muun muassa sillä, että asiakkaalla on oikeus saada mahdollisimman monipuolista, laadukasta ja hyvää palvelua. Koska sosiaali- ja terveystalvelujen käyttäjissä on sekä miehiä että naisia, on tasapuolisempaa, että työntekijöiden joukossa on molempia sukupuolia. (Hintsala 2002, 15).

4.1 Muuttuvat mallit elämässä

Tänä päivänä perherakenteet poikkeavat perinteisestä ydinperheestä, monen lapsen tullessa yksinhuoltajaperheestä, joissa isän läsnäolo on satunnaista tai puuttuu jopa kokonaan. Näin ollen miesten läsnäoleminen sosiaalialan työkentällä on tärkeää ja lisää miespuolisten asiakkaiden elämäntavan ymmärtämistä ja ajattelutapaa. Todellinen tasa-arvo työyhteisössä toteutuu parhaiten silloin, kun siellä työskentelee tasapuolisesti miehiä ja naisia. (Hintsala 2002, 16).

Yhteiskunnan tasa-arvokehityksen myötä viralliset miesten tai naisten töihin pääsyä estävät tekijät ovat poistuneet. Sen sijaan ammatinvalintoihin vaikuttavat rakenteelliset asiat vaikuttavat pysyvän tiukemmassa. Näitä rakenteellisia asioita ovat muun muassa miesten stereotyyppit naisvaltaista alaa kohtaan sekä syvää juurtuneet käsitykset siitä, mitä ovat miesten ja naisten ammatit. Puuttuva tasa-arvo johtuu vuosisatojen ennakkoluuloista, perinteistä ja kulttuurimuodoista. Niitä ei voi päivässä helposti muuttaa, eikä toinen sukupuoli voi sitä yksin tehdä (Kempe 2001). Ennakkoluulojen murtamisessa on edelleen omat haasteensa. Sosiaali- ja terveysalan kouluihin haettaessa miespuoliset hakijat saavat viisi pistettä vähemmistösukupuolesta. Vähemmistösukupuolen raja toteutuu, jos ensisijaisista hakijoista alle 30 % on vähemmistösukupuolen edustajia (Hintsala 2002, 16.)

Monilla nuorilla on tänä päivänä entistä useammin konkreettisia omakohtaisia kokemuksia harrastuksista, toimintamuodoista ja kesätyöpaikoista, joiden piirissä on voinut tutustua tulevaan alaansa ja luoda siitä melko realistisen kuvan. Lukion jälkeen saatetaan pitää välivuotia, jolloin saadaan pohjakokemuksia tulevalle ammatinvalinnalle. Monia sosiaalialalle hakeutuvia viehättää usein alan monipuolisuus. Työpäivät ovat harvoin toistensa kaltaisia eikä mikään inhimillinen ole vierasta. Koulutus ihmisläheiseen työhön on myös yleensä laajasti yleissivistävää ja elämänläheisissä aiheissa pysyvää. Kun lähes kaikki ihmisläheiset ammatit ovat melko vaatimattomasti palkattuja, edellyttää alalle hakeutuminen tiedostamista niistä auttamis- ja ohjaamistyön hyvistä puolista, jotka kompensoivat taloudellisten etujen puutteita. (Lindqvist 1992, 30).

Kutsumustietoisuutta on aikaisemmin saatettu pitää jopa edellytyksenä auttamistyöhön ryhtymiselle. On tunnettava omakohtaista halua tehdä kyseistä työtä. Kutsumustietoisuus merkitsee tavallisesti korkeaa motivaatiota ja määrätietoisuutta tehtävien suorittamisessa. Oman ammatin valinta voi olla sidoksissa myös johonkin surulliseen, nälkäiseen tai pelottavaan puoleen varhaisessa elämässä. Näitä puolia voivat olla muun muassa läheisen ihmisen vakava sairaus tai kuolema, eri syistä vanhemman rooliin joutuminen liian aikaisessa vaiheessa tai esikoisena olemista joutuen ottamaan aikuisen roolin ja vastuun muusta sisarusparvestaan. (Lindqvist 1992, 31-33).

4.2 Tasa-arvo sosiaalialalla

Tasa-arvo on mielestäni miehille ja naisille yhteinen asia. Ei voida ajatella naisten ja miesten tasa-arvokysymyksiä erikseen, jos sosiaalialan tilanteeseen halutaan parannusta. Toki parannuksia voidaan yrittää saavuttaa kiintiöillä, pakolla tai laeilla, mutta tuskin niillä lopullista tasa-arvoa saavutetaan. Nämä keinot muistuttavat lähinnä tekohengitystä. (Kempe 2001, 1). Toisaalta itse hakiessani Seinäjoen ammattikorkeakouluun en olisi päässyt kouluun sisään ilman sukupuolen tuomaa viittä lisäpistettä yhteispistemäärässä.

Onko tasa-arvoa sitten se, kun pääsykokeissa enemmän pisteitä saanut nainen jää ilman koulutuspaikkaa sillä perusteella, että joku mies on saanut viisi pistettä enemmän pelkän sukupuolen perusteella? Toisaalta miehiä mielestäni tarvitaan sosiaalialalla ja on hyvä, että heitä sinne rohkaistaan juuri viiden lisäpisteen sukupuoliedulla. Ilman tätä viiden pisteen marginaalia esimerkiksi omassa opiskeluryhmässäni ei olisi ollut yhtään miestä, kun nyt siellä oli kaksi. Joten onko tämä etuus loppujen lopuksi kuitenkin kannattava, sillä silloin miehet, jotka oikeasti alalle haluavat, pääsevät helpommin toteuttamaan kutsumustaan muutenkin rohkealla ammatinvalinnalla. Silloin on tietysti vaarana, että koulutukseen hakeudutaan vain sen takia, että sinne on helppo päästä. Tällaisilla kiintiöiden kautta tulevilla miehillä saattaa opiskelumotivaatio olla muita opiskelijoita alempi. (Heinonen ym. 1997, 49.)

Työnorganisaatioiden rakenteet paitsi muuttuvat myös säilyvät ennallaan. Joka-päiväisen työn tekemisen tasolla muutoksia tapahtuu jatkuvasti muun muassa työ- ja johtamistavoissa. Pidemmän aikavälin muutokset työelämän sukupuolen mukaisessa eriyttämisessä ovat taas vähäiset. Ihmisten toiminnan suhteen kannalta on mielenkiintoista, minkälainen jännite vallitsee sukupuolen mukaisten, rakenteiden sekä muuttuvien toimintavaatimusten ja – käytäntöjen välillä. (Heiskanen ym. 1990, 26).

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Opinnäytetyön aiheeni idea on ollut mielessäni jo pitkään. Suunnittelin tekeväni kyseessä olevaa opinnäytetyötä aluksi miespuolisen ryhmätoverini kanssa, mutta hänen kiinnostuksensa suuntautui aikaa myöden toisaalle. Näin ollen päätin itse ryhtyä toimeen lukuisan kannustavan palautteen rohkaisemana. Lähdin kartoittamaan teoriaa ja kirjallisuutta, mitä löytyi varsin niukasti tästä melko vähän tutkitusta aiheesta. Lähestyinkin aihetta laajemmasta näkökulmasta, sisällyttäen siihen miestutkimusta sekä tutkimuksia koko sosiaali- ja terveysalasta. Ajan kuluessa ja erilaisia näkökulmia pohtiessani lähteiden määrä alkoi kasvaa. Tutkimusosuuden toteutin **kyselylomakkeiden** avulla **Sosiaalimiespäivillä** Vaasassa toukokuussa 2008. Kyselyyn osallistui 40 sosiaalialan miestyöntekijää Vaasasta, Seinäjoelta ja Kokkolasta.

Hain monipuolisuutta ja syvyyttä kyselyyn kvalitatiivisilla avoimilla kysymyksillä, joista tutkimus pääasiassa koostui. Tavoitteena oli saada yksityiskohtaista tietoa miesten kokemuksista. Tutkimuksessa oli mukana myös kvantitatiivista mittausa monivalintakysymysten muodossa. Kysymyksen laatu riippui siitä, kuinka monipuolisesti siihen pystyi vastaamaan. Valitettavasti vastanneet miehet eivät olleet vastanneet kvalitatiivisiin kysymyksiin niin monipuolisesti kuin olisin toivonut. Tässä jäi mielestäni eniten parannettavaa kyselyn toteutuksessa.

Kyselylomakkeen täyttämiseen ei kuitenkaan ollut tilaisuudessa varattu erikseen aikaa, joten tästä syystä palautus tapahtui postitse. Jälkikäteen ajateltuna olisivat kyselylomakkeet pitäneet täyttää heti paikan päällä, jotta vastausprosentti olisi ollut laajempi. Muutama miehistä palautti kyselyn jo paikan päällä, sillä he olivat täyttäneet sen muun ohjelman ohessa. Lomakekyselyn ongelmana oli myös se, että vastaukset jäivät hieman suppeiksi. Tässä mielessä haastatteluina toteutettu tutkimuksen tiedonkeruu olisi toiminut paremmin, mutta silloin se olisi pitänyt järjestää erikseen ja pienemmälle joukolle miehiä.

Toteutin tutkimustulosten analyysin siten, että kokosin aina kaikilta miehiltä yhdestä kysymyksestä saadut vastaukset allekkain tämän yhden kysymyksen alle, jolloin tulosten vertaileminen oli helpompaa. Samalla sain teemoiteltua tulokset selkeästi.

Tutkimuskysymykset:

Pääongelma:

Miten miehiä saataisiin lisää sosiaalialalle?

Alaongelmat:

Miksi miehiä on niin vähän sosiaalialalla?

Kuinka sosiaalialasta saataisiin luotua positiivinen yleiskuva?

5.1 Videotuotos

Tein opinnäytetyöni liitteeksi ja konkreettiseksi tutkimustulosteni hyödyntämiseksi videomateriaalin. Videomateriaali toimii työkaluna, jota voivat hyödyntää muun muassa opinto-ohjaajat toisen asteen kouluissa. Käytännössä se toimii esittelyinä, jossa tiedotetaan sosiaalialasta nuorille miehille ammatinvalintoja tehdessä. Video pohjautuu opinnäytetyöni materiaaliin ja siihen on tiivistetty pääkohtia sekä teoriaosuudesta että tutkimustuloksista. Poimin tutkimustuloksista sellaisia asioita, joita miehet pitivät hyvänä sosiaalialalla ja jotka luovat sosiaalialalle hyvää markkina-arvoa. Liitin videon osaksi opinnäytetyötäni, jotta saisin opinnäytetyölleni konkreettista näkyvyyttä ja jotta opinnäytetyötäni ja sen tuloksia olisi helpompi hyödyntää jatkotoimenpiteitä ajatellen.

Suunnittelin käsikirjoituksen siten, että siinä tulisi ytimekkäästi esiin sosiaalialan eri puolia positiivisesta näkökulmasta. Musiikit valitsin pääasiassa sanoitusten perusteella, jotta ne sopisivat kuhunkin aiheeseen. Alkuperäinen käsikirjoitus ei paljon muuttunut työn edetessä. Kuvauksen ja editoinnin hoitanut Seinäjokelaisen mediayritys Oranssimedian Toni Kurkimäki kehui käsikirjoitusta selkeäksi ja hänen mielestään sen perusteella oli helppo lähteä kuvaamaan materiaalia videolle. Olin valinnut kuvauksen ja editoinnin hoitamiseen ammattihenkilön videon laadun varmistamiseksi. Käytimme laadukasta videokameraa, jalustaa kameran alla ja otim-

me samasta paikasta kuvaa erilaisista kuvakulmista. Kuvamateriaalin editointi toteutettiin siihen tarkoitettulla ohjelmalla. Tämä mahdollisti myös videon äänimaailman toteutuksen studiotiloissa. Näin saimme häiriintymätöntä ja selkeää äänimateriaalia videolle. Valvoin koko prosessin ajan työn etenemistä ja kerroin visioitani lopputuloksen ulkoasusta.

Toteutimme kuvaukset eri puolilla Seinäjokea. Otimme kuvaa julkisista paikoista, mihin ei tarvinnut kysyä erikseen lupaa. Pidimme huolen ettei julkisilla paikoilla kuvatessa keskitytty kehenkään tiettyyn ihmiseen ja että kuvat olivat yleiskuvia ympäristöstä. Kuvatessamme Eskoon alueella ja Perhekeskus Vanamossa, olin saanut luvan kuvaukseen ensin puhelimitse Perhekeskuksen johtajalta Hannu Malkamäeltä ja sen jälkeen sähköpostitse Eskoon kuntayhtymän johtajalta Jouni Nummelta. Emme ottaneet Perhekeskuksessa olevia lapsia kuvaan, joten emme tarvinneet erikseen lupaa lasten vanhemmilta.

5.2 Reliaabelius

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida monin eri mittaus- ja tutkimustavoin. Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa sitä, etteivät tutkimuksen tulokset ole sattumanvaraisia vaan ne ovat tarpeen mukaan toistettavissa. Tutkimuksen tulosten toistettavuus saattaa olla osittain melko vaikeaa. Samalle kohderyhmälle uudestaan toteutettu tutkimus tuottaa eriäviä vastauksia ajankohdasta riippuen. Jotta tämän kaltainen tutkimus olisi erityisen luotettava, siihen tulisi varata paljon enemmän aikaa ja resursseja. Koska vastaajien määrä oli melko pieni eivät tutkimuksen johtopäätökset ole laajemmin yleistettävissä. Toisaalta vastaajien ikähaarukka oli laaja, mikä antaa paremmin yleiskuvaa miesten ajatuksista ja kokemuksista. Jos kaikki miehet, jotka kyselylomakkeen saivat, olisivat kyselyn palauttaneet, olisi tutkimus ollut jo huomattavasti reliaabelimpi Pohjanmaan alueella työskentelevien miesten osalta. (Hirsjärven ym.1997, 231).

5.3 Validius

Validius eli pätevyys on toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite. Validius tarkoittaa sitä, että mittari tai tutkimusmenetelmä mittaa juuri sitä, mitä on alun perin tarkoitettukin mitattavaksi. Mittarit ja menetelmät eivät kuitenkaan aina mittaa sitä, mitä tutkijan oli tarkoitus selvittää. Tämä käy ilmi siten, että jotkut vastaajista saattavat ymmärtää lomakkeessa esitetyt kysymykset eri tavoin, kuin tutkija itse. Jos tutkija siitä huolimatta käsittelee saatuja vastauksia oman alkuperäisen ajatuksensa mukaisesti, tulokset eivät ole päteviä ja näin ollen ne ovat virheellisiä. (Hirsjärvi ym. 1997, 231–232.) Kyselylomakkeessa yksi kysymys nousi selvästi esille siinä mielessä, että sen validiudessa oli puutteita. Viimeinen kohta kyselylomakkeessa ”Anna palautetta” antoi selvästi palautetta sekä kyselystä ja opinnäytetyön aiheesta että palautetta työskentelemisestä miehenä sosiaalialalla. Olisin voinut esittää kysymyksen tarkemmin ja määritellä sen selvästi tutkimuksen palautteeksi. Koska kysymys oli niin selvästi ymmärretty kahdella eri tavalla, laitoin nämä kaksi eri vastauskategoriaa erilleen tutkimustulososuuteen kohdiksi ”Palautte kyselystä” sekä ”Palautte työskentelemisestä sosiaalialalla”.

Tutkimuksen validiutta voidaan tarkentaa määrällisessä ja laadullisessa tutkimuksessa. Tämä tapahtuu siten, että tutkimuksessa käytetään useampaa kuin yhtä menetelmää. Lisäksi laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voi nostaa tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja sen eri vaiheista. (Hirsjärvi ym. 2009, 232–233.) Lisäsin toimintatutkimusosuuden opinnäytetyöhöni videon muodossa, jossa esitellään sosiaalialaa visuaalisesti ja sosiaalialaan liittyviä pääkohtia kertoen. Näin sain työlleni mielestäni selvästi lisää syvyyttä ja monipuolisuutta.

5.4 Eettisyys

Tutkimuksen kyselyosuus suoritettiin täysin anonymisti ja yksityisyyttä suojellen. Tutkimuslupaa ei tarvittu, sillä kyselyyn osallistuneet miehet eivät olleet samasta organisaatiosta ja kysely käsitteli sosiaalialaa laajemmassa mittakaavassa. Videolla näkyvä kuvamateriaali on kuvattu julkisilla paikoilla, eikä siinä esiinny kukaan ulkopuolinen tunnistettavasti. Saimme luvan kuvata Eskoossa lastensuojelulaitok-

sessä sekä lastensuojelulaitoksen johtajalta että Eskoon kuntayhtymän johtajalta. Kuvatut ympäristöt esitettiin positiivisessa valossa ja hyväntahtoisesti.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Vastaajien taustatiedot

6.1.1 Vastanneiden ikähaarukka

Tutkimukseen osallistui 40 sosiaalialalla työskentelevää miestä, joista lopulta 13 vastasi ja palautti kyselyn postitse. Tutkimustilaisuudessa vannotettiin jokaista vastaamaan kyselyyn myös tilaisuuden järjestäneen henkilön toimesta, mutta otos jäi silti harmittavan pieneksi. Jäin pohtimaan, millä keinoilla vastausprosenttia saataisiin yleensä nostettua. Neljä vastanneista oli 20-29 - vuotiaita, viisi vastanneista oli 30-39 - vuotiaita, yksi oli 40-49 - vuotias ja kolme vastanneista oli yli 50 -vuotiaita. Näin ollen ikäjakama oli hyvin tasoittunut eri ikäryhmien kesken ja otoksesta saatiin koko työikää kattava. Näin saatiin tasainen tulos, jossa ei ollut esimerkiksi yhden isomman ikäryhmän tuomaa tutkimustulosta mahdollisesti vääristävää vaikutusta.

6.1.2 Vastanneiden työkokemus sosiaalialalla

Vastaajista suurin osa oli ollut alalla vasta alle 10 vuotta. Vain kaksi vastaajista oli työskennellyt sosiaalialalla yli 10 vuotta erilaisissa sosiaalialan tehtävissä. Alle 10 vuotta ei ole vielä pitkä aika samalla alalla. Vastauksissa ilmeni, että sosiaalialalle on vaihdettu sen jälkeen, kun on saatettu tehdä pitkäänkin töitä jonkin muun alan parissa. Tätä voi perustella myös vastaajien suurella ikähaarukalla.

6.1.3 Vastanneiden koulutustaustat

Lähes puolet vastanneista olivat koulutukseltaan sosionomeja (AMK). Sosionomi (AMK) - koulutus onkin mielestäni lisännyt suosiotaan myös niinä vuosina, joina olen itsekin kyseistä koulutusta läpikäynyt. Sosionomi (AMK) – nimikkeestä ollaan

enemmän tietoisia ja se on terminä tunnetumpi. Koulutukseni alkuvaiheessa jouduin useasti selittämään jopa sosiaalialalla työskenteleville termin sisältöä. Muuten vastanneiden koulutustaustat vaihtelivat ylioppilas-merkonomi-tutkinnosta yliopistotasoihin tutkintoihin. Kaikkien koulutustaustat eivät kuitenkaan viitanneet suoranaisesti sosiaalialaan.

6.1.4 Miksi hakeutunut alalle?

Tutkimukseen vastanneilla miehillä hakeutumiseen alalle mainittiin useita syitä. Yleisimpinä tekijöinä alalle hakeutumiseen olivat kutsumus tehdä auttamistyötä ja sosiaalialan hyvät työllistymismahdollisuudet. Haluttiin tehdä työtä ”pehmeämpien arvojen” parissa, vastapainona esimerkiksi työskentelylle teollisuuden parissa. Varsinkin vanhemmat vastaajat olivat tulleet alalle oltuaan ensin jollain muulla alalla ja havaittuaan sitten kaipaavansa muutosta muun muassa työnsä arvomaailmaan. Tutkimustulosten mukaan miehet halusivat työskennellä enemmän ihmisten kanssa ja olla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Syynä sosiaalialalle hakeutumiseen saattoi olla myös edellisen työn loppuminen.

Vastauksissa korostui miesten omien vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden tunnistaminen. Vastanneet olivat huomanneet, että he olivat kiinnostuneita muun muassa nuorten kanssa työskentelystä. Vastauksista ilmeni myös se, että miehet halusivat auttaa ihmisiä sosiaalisissa ongelmissa. Yhdellä vastaajista syynä oli se, että hänellä oli kotonaan ollut paljon kesälapsia hoidossa ja hän oli siten tottunut ajatukseen sosiaalialasta. Kesälapsilla tarkoitetaan lapsia, jotka ovat toisinaan hoidossa eri ihmisten kotona, jos esimerkiksi lasten omassa kodissa on Sosiaalitoimen puolesta sovittu tällainen tukitoimenpide perheelle.

6.1.5 Sukulaisia alalla

Neljällä vastanneista ei ollut lainkaan sukulaisia sosiaalialalla. Yhdellä vastanneista oli puoliso terveysalalla. Useilla vastanneista oli puoliso sosiaalialalla. Muutamalla oli myös useampi sukulainen sosiaalialalla. Yhden mukaan niitä oli

jopa liikaa. Tämä kertoo siitä, kuinka tarkempi tieto alasta muun muassa oman perheen tai sukulaisten kautta lisäsi sosiaalialan houkuttelevuutta. Vanhan ajatuksen mukaanhan tietotaito siirtyi isältä pojalle. Opinnäytetyöni yhtenä pyrkimyksenä onkin sosiaalialan tunnettavuuden lisääminen miesten keskuudessa. Kun tieto leviää ensin pienemmälle alueelle, saattaa se siitä lähteä ”lumipalloefektinä” leviämään laajemmalle.

6.2 Tehtävänimike ja tärkeimmät tehtävät

Vastaajista ei monellakaan ollut samaa tehtävänkuvausta vastauksessaan. Vaihtelevuutta löytyi paljon, mutta erilaisten ohjaajien ryhmä oli suurin. Heitä oli vastaajien joukossa viisi kappaletta. Sosionomi (AMK) ammattinimikkeen nimi ennen 2000-luvulla tapahtunutta muutosta olikin juuri sosiaaliohjaaja. Muutoksen aikaan myös koulutuksen sisältö päivittyi ja muuttui nykyaikaisemmaksi.

Yksi ohjaajista oli sovittelun ohjaaja ja kolme ohjaajista toimi lastensuojelun sektorilla. Viides ohjaaja toimi niin ikään lastensuojelun parissa, mutta nimikkeenä oli vastaava ohjaaja. Vastaajat kertoivat, että ohjaajan tehtäviin lastensuojelussa kuuluu lasten ja nuorten arjen pyörittäminen ja turvaaminen, hyvinvoinnin edistäminen sekä itsenäiseen elämään tukeminen. Vastaavalla ohjaajalla toimenkuvaan kuului edellä mainittujen lisäksi uuden kehittäminen. Se, että vaihtelevuutta on paljon, kertoo mielestäni sosiaalialan moniulotteisuudesta ja siitä, miten paljon erilaisia työtehtäviä alalta löytyy. Tässä on yksi syy, miksi ala on niin suosittu.

Suurin osa vastaajista ei toiminut johtotehtävissä. Yhdeksällä vastanneista ei ollut yhtään alaisia. Kolmella oli 1-5 alaista ja vain yhdellä vastaajista oli 10-20 alaista. Viisi vastaajista toimi yksin, yksi vastaajista työskenteli työparin kanssa ja seitsemän vastaajista toimivat tiimissä. Sosiaalialalla työtovereiden määrä riippuu täysin siitä, mille sektorille sijoittuu. Myös sillä on vaikutusta, minkä koulutuksen käy. Esimerkiksi yliopistosta valmistuvat sosiaalityöntekijät voivat työskennellä jossakin pienessä kunnassa yksin, kun taas ammattikorkeakoulusta valmistuvalla ei ole niin suurta mahdollisuutta sellaisiin tehtäviin, jossa työskennellään

itsenäisesti. Tämä asia on syytä ottaa huomioon jo koulutusvaihtoehtoja mietittäessä. Toki eriasteisista koulutusvaihtoehtoista löytyy sekä yksilö- että ryhmätyöskentelyvaihtoehtoja.

6.3 Mitä vastanneet arvostavat työssään?

Kuten aiemmin totesin, pidetään sosiaalialaa myös niin sanottuna kutsumusalana. Työssä arvostettiin muun muassa työn monipuolisuutta, haasteellisuutta ja työn kehittämismahdollisuuksia. Vastanneiden mukaan sosiaalialalla työtä on mahdollista kehittää haluamaansa suuntaan. Niillä vastanneista, joilla työkavereita oli, pitivät heitä suuressa arvossa. Vastanneiden mukaan työkaveri antaa tukea erilaisissa vaihtelevissa tilanteissa, tarjoaa erilaisia näkökulmia ja mielipiteitä sekä parantaa työn viihtyvyyttä muun muassa sosiaalisen kanssakäymisen muodossa. Ne taas, jotka työskentelivät yksin, kehuivat työn itsenäisyyttä ja vaikutusmahdollisuuksia. Ei tarvinnut ottaa toista huomioon jokaisessa tilanteessa vaan sai olla oman itsensä herra. Vastauksissa arvostettiin myös sellaisia asioita, kuten **ammattimaisuus** ja **asiantuntijuus** sekä yksinkertaisesti sitä, että saa tehdä arvokasta työtä. Sosiaalialan koulutus on laaja ja antaa hyvät työvälineet työn toteuttamiseen ja mahdollistaa erityisesti työn ammattimaisen toteuttamisen.

6.4 Erikoishuomion kokeminen sosiaalialalla miestyöntekijänä

Vastanneet miehet kokivat saaneensa sekä positiivista että negatiivista huomiota naisvaltaisella alalla. Vastanneen ollessa tilanteessa, jossa hän oli työryhmän ainoa mies, kysyttiin häneltä usein miehen näkökulmaa tai huomioitiin muuten keskustelussa. Miehenä sosiaalialan työssä olemassa oli tullut vastaan myös ennakko-odotuksia, *“sovinistisia kommentteja uralla etenemisestä”* sekä tilanteita, jossa sukupuoli koettiin rasitteena. Pääasiassa palaute oli kuitenkin ollut positiivista. Oli saatu asiakkailta palautetta, jossa miehen roolia työporukassa pidettiin hyvänä asiana. Joissakin tapauksissa oli tullut tilanteita, jotka sukupuolen perusteella olivat ohjautuneet miehelle. Miesten vastauksia erikoishuomion kokemisesta:

“Miehiä on niin vähän, että kyllä naiset pitää meitä kuin kukkaa kämmenellä.”

“Huumoria pitää löytyä”.

“Stereotyyppisiä sekä hyviä että huonoja. Ennakko-odotuksia. Lähinnä rasite perustyössä. Johtajana etu, mutta myös paine.”

Osa vastanneista ei ollut kuitenkaan kokenut minkäänlaista erikoishuomiota.

6.5 Muutoksen tarve sosiaalialalla

Seitsemän vastanneista oli selkeästi sitä mieltä, että sosiaalialan palkkausta olisi muutettava kilpailukykyisemmäksi. Nykyisellä palkkatasolla oli moni jäänyt miettimään jopa alan vaihtoa toimeentulonsa turvaamiseksi. Selkeä mielipide oli, että palkkausta nostamalla saataisiin automaattisesti lisää miehiä sosiaalialalle.

“No raha ei saisi olla tärkein, mutta olis se kiva saada joskus kunnon palkkaa.”

“Palkkaus ei ole kovin kannustava. Resursseja lisää henkilökunnan palkkaamiseen.”

Myös oman ammattiympäristön ja ammattitaidon arvostamista korostettiin. Vastauksissa ilmeni, että koko sosiaalialan sisältä lähtevä itsearvostuksen tulisi parantua. Keinoja tähän ei erikseen kuitenkaan määritelty. Vastauksissa tuli esille se, että sosiaalialalla eri tehtävissä työskentelevien tulisi keskittyä omiin tehtäviinsä ja jättää liian laajojen yhteiskunnallisten asioiden pohtiminen ja syyttäminen omaan arvoonsa. Eli yritetään vaikuttaa kuhunkin yksittäiseen tapaukseen omalla työpanoksella ja siihen keskittymällä.

6.6 Palaute työskentelemisestä sosiaalialalla

Kyselyn palauteosion olin tarkoittanut lähinnä tutkimuksen palautteeksi, mutta myös miehenä sosiaalialalla työskentelystä tuli palautetta. Palautteessa tuli esiin esimerkiksi miten naisten käytöstä johtotehtävissä jopa paheksuttiin. Ajateltiin, että naiset suhtautuvat liian tunteellisesti ja henkilökohtaisesti johtamistyöhön. Vastajien mukaan miehet taas pitävät työasiat enemmän työasioina eivätkä esimerkiksi ota muun muassa kritiikkiä niin henkilökohtaisesti.

6.7 Palaute kyselystä

Tutkimuksesta saamani palaute oli erinomaista. Tällaiselle tutkimukselle oli vastanneiden mukaan tarvetta. Aihe on ollut pitkään puheenaiheena, mutta konkreettista tutkimusta on hyvin vähän. Myös opinnäytetyöni tutkimustulosten käyttö-tarkoitusta keuhuttiin ja pidettiin tärkeänä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksellani halusin ottaa kantaa siihen, miltä sosiaaliala näyttää miesnäkökulmasta katsottuna. Samalla näiden tutkimustulosten perusteella sain arvokasta vertaistukea ja tietoa nuorille miehille, jotka pohtivat eri koulutusvaihtoehtoja. Sen lisäksi halusin näyttää sosiaalialaa positiivisessa ja miehiä kiinnostavassa valossa kumoten ennakkokäsityksiä siitä, mitä miehillä voi sosiaalialasta olla.

Teoriaosuudessa käyttämäni sähköiset lähteet ovat tunnetuilta ja näin ollen luotettavilta sosiaalialaan liittyviltä Internet-sivustoilta. Myös kirjallisuus on ammatillista ja kestää kriittistä tarkastelua. Lähteiden määrä ei noussutkaan huomattavan suureksi, sillä suhtauduin lähteisiin ehkä turhankin kriittisesti. Samalla myös teoriaosuuden laajuus jäi pienemmäksi kuin olin alun perin ajatellut.

Hirsjärven ym.(1997) mukaan esitutkimus on välttämätöntä, sillä sen avulla voidaan vielä parantaa epäselviä näkökohtia ennen varsinaista tutkimusta. Pysin lisäämään kyselylomakkeen ymmärrettävyyttä ja selkeyttä tekemällä testikyselyjä ennen varsinaista kyselyä. Sain tästä hyviä parannusehdotuksia, jotka parhaani mukaan sisällytin kyselyyn. Silti muutaman kysymyksen muoto jäi epäselväksi tai niiden vastaukset olivat melko suppeita.

Tutkimuksessani on toimintatutkimuksen piirteitä siinä liitteenä olevan videotuotoksen johdosta. Toimintatutkimuksen osuus painottuu pääasiassa opinnäytetyön käytön muodossa, sillä video on tietopaketti, jolla pyritään vaikuttamaan ihmisten ja varsinkin miesten käsitykseen sosiaalialasta.

Siitä, että sosiaalialalla työskentelevien miesten koulutustaustakirjo on laaja, voidaan päätellä, että alalla on kysyntää miehistä jopa koulutustaustasta riippumatta. Näin ollen sosiaalialan tutkinnon suorittaneilla miehillä on hyvät mahdollisuudet saada sosiaalialan töitä valmistuttuaan. Tuloksissa ilmeni, että miehet olivat olleet töissä sosiaalialalla vasta melko vähän aikaa. Tämä kertoo

mielestäni siitä, että sosiaaliala on saattanut nostaa statustaan miesten keskuudessa, sillä alalla ollaan oltu töissä vasta melko vähän aikaa.

Sosiaaliala ei olekaan koskaan ollut sellainen ala, johon ihmisiä houkutellaan hyvän toimeentulon keinoin. Silti yhteishauissa sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmat ovat kärkipäässä. Eikö naisiin sitten vaikuta niin paljon pienempi toimeentulo, sillä uusia tulijoita aina riittää. Toisaalta, koska sosiaali- ja terveysalan työllistymismahdollisuudet ovat niin hyvät, että sillä alaa markkinoidaankin, kertooko se siitä että tekijöitä ei siltikään ole vielä tarpeeksi ja että enemmänkin voisi olla? Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on viime vuosina järjestänyt kampanjoita sosiaalialan tunnettavuuden parantamiseksi. Lisäksi näiden kampanjoiden tarkoituksena on ollut parantaa sosiaalialan mainetta ja luoda siitä positiivisempaa kuvaa ihmisten mielissä.

Opinnäytetyötä tehdessäni opin, kuinka syvällä ennakkokäsitykset ja stereotypiat ihmisissä ovat. Vaatii jopa melkoista rohkeutta nuorelta mieheltä lähteä naisvaltaiselle alalle, jos esimerkiksi muut ikäryhmän sukupuolitoverit ovat menossa pääsääntöisesti miesvaltaisille tai eriytymättömille aloille opiskelemaan tai työskentelemään. Opin myös paljon itsestäni pitkän opinnäytetyöprosessin aikana ja siitä, minkälainen työskentely itselleni sopii. Pidän siitä että sain suunnitella ja toteuttaa työn alusta loppuun itse. Toisaalta työparin kanssa tehdessä olisin saanut käytyä enemmän jatkuvaa dialogia aiheesta ja opinnäytetyöni aikataulu olisi pysynyt paremmin kasassa. Vaikka olin alusta loppuun asti kiinnostunut opinnäytetyöni aiheesta, oli minulla välillä suuria vaikeuksia saada työ tehdyksi. Tähän vaikutti pääasiassa hyvä työllisyystilanne, joka minulla opiskeluaikana jo oli. Tästä syystä minulla oli välillä vaikeuksia löytää motivaatiota opinnäytetyöni valmiiksi tekemiseksi, mutta en ollut aikeissa kuitenkaan lopettaa sitä kesken missään vaiheessa prosessia.

Mielenkiintoisina jatkotutkimuksen aiheina voisi ajatella sosiaalialasta tiedottamisen myös vanhemmille miehille. Nyt opinnäytetyöni keskittyi pääasiassa nuoriin miehiin ja siihen, kuinka tietoa saataisiin esimerkiksi toiseen asteen opiskelijoille. Tutkimustuloksien eteenpäinviemistä voitaisiin ajatella myös uudelleen koulutus-hankkeissa ja markkinoida sosiaalialaa hyvällä työllistymisprosentilla. Myös nais-

ten näkemyksiä miesten osuudesta sosiaalialalla voitaisiin tutkia ja kysyä heidän mielipiteitään miestyöntekijöiden panoksesta ja laadusta työssä.

LÄHTEET

- Eskelinen, M. 1997. Sukupuolijärjestelmän yhteys ammatin valintaan ja työuran kehitykseen. Kuopion yliopisto. Terveystieteiden ja -talouden laitos.
- Euroopan yhteisöjen komissio. 27.2.2009. Naisten ja miesten tasa-arvo – 2009. [Verkkójulkaisu]. [Viitattu 11.10.2009]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0077:FIN:FI:HTML>
- Forssén, K. (puheenjohtaja). 8.6.2009. Sosnet. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 12.10.2009]. Saatavissa: <http://www.sosnet.fi/?deptid=16326>
- Heinonen, O-P., Huttunen, J., Kari, J., Mikkola, A. & Silvennoinen, M. 1997. Miehiä kouluun?. Juva: WSOY.
- Heiskanen, T., Hyväri, S., Kinnunen, M., Kivimäki, R., Korvajärvi, P., Lehto, A-M., Martikainen, R., Räsänen, L., Salmi, M., Varsa, H., Vehviläinen, M.1990. Työelämän sukupuolistuneet käytännöt. Tampere: Tampereen yliopisto, Jäljennepalvelu.
- Hintsala, A. 2002. Mies sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisena – minunko ammattini?. Kotka: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sarja B no: 11.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

- Junkkari, L. & Junkkari, K. 1996. Mieheksi joka olet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kempe, J. (toim.) 2001. Miesnäkökulmia tasa-arvoon. Helsinki: Edita Oyj. Tasa-arvojulkaissu 2000: 5.
- Lindqvist, M. 1992. Auttajan varjo. Keuruu: Otava.
- Ketola, T. & Kokkonen, T. 1993. Sosiaalialan työn lähtökohtia. Tampere: Tammerpaino Oy.
- Koskiluoma, K. (viestintäpäällikkö). Ei päiväystä. Talentia. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 10.10.2009]. Saatavissa: <http://www.talentia.fi>
- Miessakit@miessakit.fi. Ei päiväystä. Miessakit – ry. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 22.10.2009]. Saatavissa: http://www.miessakit.fi/fi/miessakit_ry
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY.
- Nummenmaa, A-R. & Vanhalakka-Ruoho, M. 1985. Toisen sukupuolen ammattiin suuntautuminen. Työvoimaministeriö. Työvoimapolitiittisia tutkimuksia nro 55. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Nummenmaa, A-R. 1992. Toisen sukupuolen ammatti nuoren koulutusvalintana. Työministeriö. Työpoliittinen tutkimus nro 31. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Silvennoinen, J. 1992. Nuorten ammatinvalinnan tavanomaisuus ja ennakkoluulottomuus. Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Psykologinen laitos. Helsinki. Työministeriö.

Ukkola. M. (päätoimittaja). Ei päiväystä. Opintoluotsi.fi. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 11.10.2009] Saatavissa: http://www.opintoluotsi.fi/fi-FI/koulutusalat_ja_ammait/opetusohjelma.aspx?

Liite 1. Tutkimuksen kyselylomake

1(3)

Miehet pohjanmaalla – kokemuksia sosiaalialan miestyöntekijöiltä

Miten näet ja koet sosiaalialan miehenä? Kyselyllä pyrin saamaan osana opinnäytetyötäni tietoa miesten kokemuksista sosiaalialalla ja kartuttamaan markkinointitietoa nuorille miehille, jotka pohtivat sosiaalialan valintaa koulutusvalintanaan. Ole hyvä ja vastaa seuraaviin kysymyksiin. Jos tila ei riitä, jatka kääntöpuolelle.

Jos et ehdi palauttaa kyselyä minulle päivän aikana, voit lähettää sen myöhemmin osoitteeseen

**Ilmarisenkatu 7 A 19
60100 Seinäjoki**

Jos tarvitset lisätietoa, soita numeroon **050-3269910**
tai lähetä sähköpostia osoitteeseen **otto.outakoski@seamk.fi**

1. Minkä ikäinen olet?**2(3)**

20-29 vuotta [] 30-39 v. [] 40-49 v. [] yli 50 v. []

2. Kauanko olet ollut alalla?

alle 1 vuosi [] 1-2 v. [] 2-5 v. [] 5-10 v. [] enemmän kuin kymmenen vuotta []

3. Mikä olet koulutukseltasi?

4. Miten ja miksi kiinnostuit ja hait alalle?

5. Onko sinulla perhettä tai sukulaisia sosiaialalla?

6. Mikä on tehtävänimikkeesi ja tärkeimmät tehtäväalueet tällä hetkellä?

7. Kuinka monta alaista sinulla on?

0 [] 1-5 [] 11-20 [] enemmän kuin 20 []

8. Työskenteletkö

yksin [] työparin kanssa [] tiimissä [] jotenkin muuten, miten? []

9. Mitä asioita arvostat työssäsi?

10. Oletko saanut miehenä erikoishuomiota naisvaltaisella alalla, jos olet niin miten ja minkälaista?

3(3)

11. Mikä on tärkein asia tai käytäntö, jota haluaisit sosiaalialalla muuttaa?

12. Minkälaisessa työssä näet itsesi 10 vuoden päästä?

samanlaisessa kuin nytkin [] eri sosiaalialan sektorilla [] erilaisessa
asemassa olevassa työssä [] jossain muualla kuin sosiaalialalla []
jossain muussa, missä? [] _____

13. Oletko harkinnut koskaan alan vaihtoa, jos olet niin mistä syystä?

14. Miten mielestäsi miehiä saataisiin lisää sosiaalialalle?

15. Ovatko mieskiintiöt sosiaalialalla mielestäsi tarpeellisia, jos ovat tai eivät ole niin miksi?

16. Onko mielestäsi nykyaikaisessa työyhteiskunnassa vielä ammattistereotyyppioita?

17. Anna palautetta!

Kiitos vastauksistasi!

Liite 2. Videotuotoksen käsikirjoitus**1(4)****Minusta on moneksi**

by

Otto Outakoski

2(4)

Aloitus

Alkumusiikki. Musiikki: Apocalyptic - Enter Sandman

Suurentuvana eteen teksti: Minusta on moneksi - mies sosiaalialan ammattilaisena

ENSIMMÄINEN KOHTAUS

Kuvauspaikka: Kampusalue

Musiikki: Apocalyptic - Enter Sandman

Kuvaa sosiaali- ja terveysalan yksiköstä

Teksti: Sosiaalialan koulutus on ammattikorkeakoulu tai yliopistopohjainen. Ammattikorkeakoulusta valmistuu Sosionomiksi ja Yliopistosta Sosiaalityöntekijäksi. Koulutus antaa kattavan osaamisen sosiaalialan työhön. Sosiaali- terveysalalla työskentelee yhteensä noin 345 000 ihmistä. Sosiaaliala on parhaiten työllistäviä aloja Suomessa. Vain 2 % vastavalmistuneista sosionomeista ei pääse heti työelämään kiinni.

TOINEN KOHTAUS

Kuvauspaikka: Rahapeliautomaatti

Musiikki: Tuplapottitunnari

Kuvaa rahapelien pelaamisesta

Teksti: Raha-automaattiyhdistys (RAY) tukee erilaisia sosiaalialan hankkeita ja projekteja. Sosionomi (amk) soveltuu erittäin hyvin sosiaalialan projektityöntekijäksi. Projektityössä saa kehittää sosiaalialan työtä ja olla innovatiivinen. Vain taivas on rajana!

3(4)

KOLMAS KOHTAUS

Kuvasupaikka: Poliisilaitos, Eskoon perhekeskus Vanamo

Musiikki: Turo's Hevi Gee - Poliisi

Kuvaa poliisilaitoksen edustalla sosiaaliviraston kyltistä

Teksti: Sosiaalityöntekijä toimii itsenäisesti ja hän tekee päätöksiä muun muassa lastensuojelua koskevissa asioissa.

Sosiaalityöntekijä tekee läheistä yhteistyötä myös poliisin kanssa. Poliisi toimii apuna hankalissa tilanteissa esimerkiksi kotikäynneillä. Poliisit ottavat usein yhteyttä sosiaalityöntekijään tapauksien jatkotoimenpiteitä varten.

NELJÄS KOHTAUS

Kuvasupaikka: Eskoon perhekeskus Vanamo

Musiikki: Green day - Boulevard of Broken Dreams

Kuvaa lastensuojelulaitoksesta

Teksti: Valtaosa sosiaalialalla työskentelevistä miehistä työskentelee lastensuojelun sektorilla. Miehet tuovat kaivattua roolimallia lastensuojelun piirissä eläville lapsille ja nuorille. Työ saattaa olla välillä todella vaativaa, mutta antaa myös paljon takaisin. Työtä tehdään porukassa ja työkaverilta saa aina tarvittaessa tukea.

VIIDES KOHTAUS

Kuvauspaikka: Koulun piha

Musiikki: Nirvana - Come As You Are

Kuvaa koululaitoksesta

Kuva taustalla, edessä tietoa

Teksti: Lasten ja nuorten kanssa työskennellessä koulu on parhaita havainnointiympäristöjä. Kouluissa sosiaalialan ammattilainen voi työskennellä Koulukuraattorina. Vaikka työtä tehdään pääasiassa itsenäisesti, toimii ympärillä vahva tukiverkosto kuten opettajat, rehtori sekä kouluterveydenhoitaja.

KUUDES KOHTAUS

Musiikki: Nirvana - Come As You Are

Yhteenvetoteksti: Sosiaalialalla on mahdollista työskennellä sekä yksin että ryhmässä. Myös johtotehtäviin on mahdollisuus. Eri sektoreita löytyy todella paljon ja joskus on vain omasta kekseliäisyydestä kiinni, mihin sosiaalialan ammattilaisena töihin hakee. Miehistä pidetään alalla heitä halutaan myös lisää alalle. Osa alalla työskentelevistä miehistä on vaihtanut alalle vasta opittuaan ja tiedettyään alasta enemmän. Ole rohkea, lähde mukaan!

Credits:

Käsikorjoittanut ja ohjannut Otto Outakoski.

Kuvaus ja editointi Toni Kurkimäki / Oranssimedia.

Opinnäytetyö SeAmk 2009.